

УДК 32:316.3:322:2-78
DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.4.8>

Кобетяк Андрій Романович
доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри філософії та політології
Житомирського державного університету імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, Україна
orcid.org/0000-0001-6899-0571

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ КОГНІТИВНОЇ ЕКСПАНСІЇ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО РОЗВИТКУ КІБЕРПРОСТОРУ

У статті здійснюється філософсько-аналітичний розгляд феномену когнітивної експансії як специфічної форми гібридного впливу на соціум у сучасних умовах інтенсивного розвитку кіберпростору. Когнітивне протиборство осмислюється не лише як допоміжний інструмент інформаційної війни, а як принципово новий вимір сучасних і майбутніх конфліктів, спрямований на глибинну трансформацію світогляду, ціннісних орієнтацій і поведінкових моделей людини та соціальних спільнот.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі некінетичних форм впливу в умовах глобальної політичної конкуренції між державами, а також посиленням онтологічної й епістемологічної вразливості суспільств у цифровому середовищі. Особливу увагу приділено політико-філософському значенню когнітивної експансії як засобу конструювання вигідної для сторони-ініціатора картини світу та нормативних уявлень про соціальну реальність.

Метою дослідження є виявлення сутнісних характеристик когнітивної експансії, аналіз її механізмів і сфер реалізації, а також осмислення особливостей її функціонування в умовах гібридного протиборства та глобальних кризових процесів.

Методологічну основу дослідження становлять філософсько-аналітичний, системний, структурно-функціональний і міждисциплінарний підходи, що дозволяють розглядати когнітивну експансію як складне, багатовимірне явище, реалізація якого відбувається через узгоджені дії у сферах освіти, науки, культури та масових комунікацій із використанням ментальних, образних і мовних форм впливу на свідомість.

У результатах дослідження обґрунтовується, що в сучасних умовах гібридна когнітивна експансія активно реалізується через соціальні мережі, блогосферу, медіапродукцію, масову культуру та рекламу, а також шляхом трансформації наукових теорій і освітніх програм з метою тривалої зміни переконань, інтерпретацій і способів мислення населення. Уперше когнітивну експансію розглянуто як гібридне явище в часовому вимірі, що поєднує ситуативні й стратегічні модули впливу.

Окрему увагу приділено аналізу пандемії COVID-19 як своєрідного «екзистенційного каталізатора», що суттєво змінив характер соціальної взаємодії та перевів значну частину людського досвіду в цифрову площину. Доведено, що масове впровадження дистанційних форматів навчання й розвитку посилило як ненавмисні, так і цілеспрямовані когнітивні впливи. Показано, що електронне навчання є ефективним переважно в межах змішаних освітніх моделей, тоді як в умовах пандемії цифрові платформи стали домінуючим джерелом знань і потужним каналом когнітивного впливу.

У висновках наголошується, що гібридна когнітивна експансія є не лише проблемою безпеки, а й філософським викликом, пов'язаним зі збереженням автономії мислення, ідентичності та смислової цілісності соціуму. Запропоновано напрями подальших досліджень когнітивної експансії в різних сферах суспільного життя з акцентом на систему освіти як стратегічно важливий простір формування когнітивної стійкості в умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій та загострення боротьби за контроль над інформаційним простором.

Ключові слова: гібридна експансія, філософія буття, смислові наративи; кіберкультура; соціальна стійкість, політичний тиск, освітній процес, соціум, кіберпростір, інформаційно-психологічний вплив, ідентичність.

Вступ. Останні десять років позначені посиленням геополітичної нестабільності та глибокими зрушеннями у характері глобалізаційних процесів. Зміцнення позицій держав і транснаціональних корпорацій значною мірою детерміноване інтенсивним розвитком кіберпростору та інтернет-технологій, які перетворилися на базовий інструмент міжнародної комунікації, політичного суперництва й реалізації стратегічного впливу. Провідні держави дедалі активніше залучають цифрові ресурси для регулювання глобальних процесів і впливу на країни «третього світу», застосовуючи поєднання інформаційних, комунікативних і психологічних механізмів. Сукупність таких дій формує системну модель когнітивного тиску, спрямовану на зміну суспільної свідомості, корекцію політичних орієнтацій населення та розширення сфер впливу без прямого використання військової сили.

В умовах, коли відкриті воєнні зіткнення зазнають жорсткої міжнародної критики, суттєво зростає значення гібридних форм протидії, що охоплюють інформаційно-психологічні технології впливу. Когнітивне протистояння постає як боротьба за домінування над суспільною свідомістю та переорієнтацію світоглядних і політичних установок населення, фактично утворюючи «новий простір» конфліктів четвертого покоління. Сформувавшись у добу «холодної війни», цей різновид протидії відображає посилення ролі некінетичних інструментів – інформаційних, економічних, політичних і психологічних операцій – на тлі зниження результативності класичних військових засобів і загострення конкурентної боротьби в цифровому середовищі.

Кіберпростір у сучасних умовах активно залучається до реалізації політичних та ідеологічних стратегій, а зростаюча міжнародна поляризація ускладнює функціонування багатосторонніх механізмів безпеки. Гібридні загрози поєднують масштабні дезінформаційні кампанії з кібератаками на критично важливу інфраструктуру, економічні процеси та демократичні інститути, що призводить до витоків даних, ерозії довіри й ослаблення соціальної та політичної консолідації. У цьому контексті гібридна війна постає як перманентний високотехнологічний конфлікт змінної інтенсивності, у межах якого комплекс політичних, економічних, дипломатичних, інформаційних, психологічних, військових і кібернетичних заходів спрямований на системну дестабілізацію держави-мішені, модифікацію її політичного ландшафту та досягнення стратегічних цілей сторони-агресора.

Аналіз праць і публікацій. У сучасному науковому дискурсі феномен когнітивної експансії розглядається переважно в контексті гібридних загроз, інформаційних воєн і трансформацій суспільної свідомості під впливом цифрових технологій. Вагомий внесок у дослідження природи когнітивного протидії здійснили П. Корніш, В. Савчук [10] А. Бозкарт, які наголошують, що цілеспрямований вплив на ментальні процеси виступає ключовим інструментом реалізації стратегічних інтересів державних і недержавних акторів. Значущими є також напрацювання Г. Почепцова [8; 9], який акцентує на стратегічному характері когнітивних впливів та їх здатності руйнувати суспільну єдність шляхом застосування некінетичних методів.

Українські та зарубіжні дослідники підкреслюють, що стрімкий розвиток кіберпростору істотно розширив можливості для здійснення гібридної когнітивної експансії, що засвідчують праці Ю. Даника [2], Т. Пода [7], В. Слюсара [15] та інших. Значний науковий інтерес викликають дослідження впливу пандемії COVID-19 на інформаційно-комунікативні процеси, у яких, зокрема, Б. Шумилович звертає увагу на зміну глобального геополітичного балансу та інтенсифікацію конкурентної боротьби в кіберпросторі. У сфері освіти проблеми трансформації когнітивних впливів аналізуються у працях Г. Кременя, В. Бикова [4], О. Комісарова, Г. Кеннана, де окреслюються ризики несистемного дистанційного навчання й поширення дезінформаційного контенту. Загалом огляд наукових джерел свідчить, що, попри зростання інтересу до проблематики когнітивної експансії, питання її реалізації в українському соціумі в умовах інтенсивного розвитку кіберпростору залишаються недостатньо комплексно дослідженими, що актуалізує необхідність подальших наукових пошуків.

Метою статті є комплексне наукове осмислення змістових, структурних і стратегічних параметрів гібридної когнітивної експансії як одного з ключових інструментів реалізації інтересів провідних геополітичних і недержавних акторів у глобалізованому інформаційному середовищі. У центрі дослідження перебувають особливості прояву цієї експансії в українському соціумі за умов інтенсивного розвитку кіберпростору, що зумовлює появу нових механізмів впливу на суспільну свідомість і соціально-політичну поведінку громадян.

Ключовим завданням дослідження є аналіз спектра потенційних ризиків і загроз, пов'язаних з інформаційно-психологічним і кібернетичним тиском на українське суспільство, зокрема в контексті наслідків глобальної пандемії COVID-19, яка спричинила масовий перехід молоді до дистанційних форматів навчання та цифрових видів діяльності. Особливу увагу приділено виявленню вразливостей, що можуть бути використані зовнішніми акторами для посилення когнітивного впливу та підриву інформаційної й кібернетичної безпеки держави.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема системний і структурно-функціональний аналіз, синтез, порівняння та узагальнення. Значну аналітичну роль відіграв контент-аналіз у поєднанні з принципом історизму, що дало змогу простежити динаміку відповідних процесів у часовому вимірі. У межах політологічного підходу важливе місце посів біхевіористичний метод, орієнтований на вивчення моделей поведінки індивідів і специфіки їх соціальної взаємодії [3, с. 88]. Додатковим інструментом виступила теорія раціонального вибору, заснована на методологічному індивідуалізмі та спрямована на виявлення причинно-наслідкових механізмів прийняття рішень. Саме раціоналістичний підхід, а не суб'єктивні уподобання окремих посадовців чи політичних груп, має слугувати методологічним підґрунтям формування ефективної моделі протидії когнітивній експансії. У роботі здійснено комплексний аналіз класичних і новітніх публікацій, а також прикладних аспектів реалізації принципів нової теорії електронного навчання й практичного досвіду її масового впровадження під час пандемії.

Результати дослідження. Аналіз деструктивних когнітивних практик і феномену гібридної когнітивної експансії безпосередньо пов'язаний із фундаментальними процесами продукування, інтерпретації, трансформації та інтеріоризації знання в межах керованої комунікації. Йдеться не лише про технічний обіг інформації, а про глибинні механізми формування смислів, у межах яких знання набуває нормативного, ціннісного та світоглядного статусу. Ці процеси реалізуються на різних рівнях – від стратегічного до тактичного, від загальносуспільного до адресного – і спрямовані як на соціум у цілому, так і на його окремі сегменти та цільові аудиторії. У цьому контексті застосовується комплекс лінгвістичних, символічно-образних, латентних медіаефектів, а також ментальних і когнітивних механізмів, що функціонують у багатовимірному просторі кіберсоціальної взаємодії, де межі між реальністю та її інтерпретацією дедалі більше розмиваються [10, с. 18].

Когнітивний вплив у сучасних умовах доцільно трактувати як онтологічну основу експансіоністських стратегій, спрямованих на переосмислення самої реальності в свідомості індивіда та колективу. Оскільки будь-яка людська комунікація є формою символічного обміну, класичну тезу Д. Белла «хто володіє інформацією, той володіє світом» доцільно розширити до твердження: «хто контролює комунікацію, той конструє світ». Комунікативні процеси можуть переслідувати широкий спектр цілей – від утилітарних до екзистенційних, від суто соціальних до стратегічних, від ситуативних до цивілізаційних. У цьому вимірі проблема когнітивної експансії постає як аналіз механізмів породження, поширення та інтеріоризації знання в межах соціальної взаємодії на різних рівнях, включно з релігійним, де смисли набувають трансцендентного значення. Особливу увагу в цьому контексті привертають процеси управління комунікацією та формування стратегічних моделей двостороннього дискурсу [12, р. 20].

У межах дослідження вперше концептуалізовано цілісну систему взаємопов'язаних елементів «мета – спостереження – орієнтування – планування – дія – процес – координація – результат – оцінка – корегування процесу (за необхідності)» [4, с. 8], що дозволяє осмислити гібридну когнітивну експансію як динамічний процес у часовому вимірі. Це дало змогу виокремити

короткострокову, середньострокову та довгострокову складові когнітивного впливу, кожна з яких характеризується власними завданнями й методами реалізації. Короткотривалі впливи, зазвичай пов'язані з конкретними подіями чи публічними актами (зокрема політичними), є відносно локальними й піддаються нейтралізації. Водночас найбільшу загрозу становлять довготривалі когнітивні впливи, спрямовані на поступову трансформацію світоглядних установок і ціннісних орієнтацій, коли зміна смислів відбувається непомітно для самого суб'єкта. Саме системна й тривала гібридна когнітивна експансія постає як найбільш небезпечна форма впливу, оскільки зачіпає засадничі підвалини ідентичності.

Реалізація когнітивної експансії неможлива без продукування відповідних наративів і смислових меседжів, що апелюють до історичної пам'яті, культури, релігії, мови, науки, освіти та суміжних сфер духовного життя. Саме ці сфери виступають ключовими каналами здійснення гібридної когнітивної експансії, яка може реалізовуватися як приховано, так і відкрито, з різною інтенсивністю та швидкістю. Результати таких впливів зазвичай мають відкладений характер і проявляються після певного латентного періоду. Виходячи з цього, різні рівні комунікації між дискурсантами слід розглядати як соціально детерміновані простори смислотворення, що передбачають різні типи й ступені когнітивного впливу. При цьому будь-який когнітивний вплив містить імпліцитне прагнення до регуляції, контролю та маніпуляції свідомістю індивідів, соціальних груп або суспільства загалом, що особливо виразно виявляється у політичній сфері [11, р. 18]. Як зауважував С. Хантингтон, когнітивне протистояння проявляється вже на цивілізаційному рівні, коли одна система смислів і цінностей прагне домінувати над іншою.

Контроль свідомості через управління комунікацією передбачає залучення комплексу когнітивних, лінгвістичних і соціальних параметрів та має чітко виражену експансивну природу. Саме через когнітивну сферу відбувається трансформація сприйняття реальності відповідно до інтересів суб'єкта впливу, а управління таким дискурсом ґрунтується на складних ментальних процесах, що регулюються когнітивними структурами з використанням специфічних типів знання й стратегій [15, р. 75].

Принциповим висновком є твердження, що когнітивна експансія не є спонтанним або саморегульованим явищем. Вона має керований, цілеспрямований характер і базується на глибокому розумінні ментального простору конкретних цільових аудиторій, соціальних груп або суспільства загалом. Кожен її елемент передбачає наявність замовника, розробника й організатора, що свідчить про її інструментальний і водночас світоглядний характер.

Ще в повоєнний період В. Черчилль усвідомив обмеженість прямої військової експансії та звернув увагу на потенціал мовної й комунікативної експансії як засобу довготривалого впливу. З розвитком Інтернету ці ідеї набули практичного втілення. У цьому контексті показовим є і так званий «План Даллеса», який, незалежно від дискусій щодо його автентичності, відображає низку принципів і механізмів ідеологічного впливу, що отримують нове прочитання в умовах стрімкого розвитку кіберінформаційних технологій [13, р. 113].

Особливу роль у здійсненні когнітивної експансії відіграють інформаційні, психологічні та кібернетичні впливи, які є найбільш ефективними для маніпуляції свідомістю. У цьому процесі ключове значення набувають електронні медіа та перенесення значної частини комунікації в кіберпростір, що створює сприятливі умови для вдосконалення технологій маніпулювання масовою свідомістю.

Стратегічно важливими є інформаційні, психологічні та кібероперації, які реалізуються в межах стратегічних комунікацій і спрямовані як на безпосередніх учасників конфлікту, так і на населення держав та міжнародну спільноту [15, р. 80]. Значну роль у цьому відіграють психологічні операції (PsyOp), орієнтовані на цільові аудиторії (target audiences – TAs), з метою впливу на їхні емоції, мотивацію, мислення та поведінкові установки [9, с. 201].

До інформаційних практик також належить нав'язування хибних наукових, економічних, соціальних і політичних концепцій, які ефективно поширюються через освітні та наукові інституції, громадські організації, соціальні мережі та блогосферу. Як слушно зауважує Т. Пода,

дисбаланс між позитивними й негативними повідомленнями, а також надмірна емоціалізація публічних дискусій сприяють формуванню міфологізованої свідомості, похідної від інтересів окремих соціальних груп [1, с. 16].

Пандемія COVID-19 суттєво трансформувала характер гібридних протистоянь, посиливши залежність суспільств від цифрових технологій і водночас загостривши їхні когнітивні вразливості [11, р. 22]. Особливо відчутним цей вплив виявився у сфері освіти, яка набула статусу стратегічно важливого елементу національної безпеки. Масовий перехід до дистанційного навчання актуалізував проблеми якості освіти, психологічного навантаження та зростання залежності від цифрових платформ [8, с. 202].

У цьому контексті обґрунтовано необхідність формування системної підготовки з питань когнітивної безпеки в межах загальної кібербезпеки на всіх рівнях освіти – від дошкільної до вищої – з урахуванням специфіки кожного освітнього етапу [7, с. 118].

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що в умовах інтенсивного розвитку кіберпростору когнітивна експансія перетворилася на один із ключових інструментів геополітичного впливу на Україну. Системні інформаційно-психологічні операції зовнішніх акторів дедалі частіше спрямовані не лише на ситуативну дестабілізацію, а й на довготривалу трансформацію світоглядних засад, підрив національної єдності та зниження стійкості держави до гібридних загроз. У цьому сенсі когнітивний простір постає як критичний вимір сучасного політичного протиборства.

Установлено, що маніпулятивні наративи, дезінформаційні вкиди, псевдолегітимаційні механізми та цілеспрямована підміна смислів активно використовуються для конструювання вигідної політичної реальності. Кіберпростір завдяки своїй масштабності та швидкості є головним каналом реалізації таких впливів, а контроль над інтерпретаціями, символами й мовними структурами дедалі частіше визначає успіх політичних стратегій.

Пандемія COVID-19 посилила вразливість українського суспільства до когнітивних атак, насамперед у сфері освіти, яка стала однією з ключових мішеней гібридних впливів. Зростання ролі неконтрольованих інформаційних джерел і зниження довіри до традиційних інституцій створюють додаткові ризики внутрішньої дестабілізації.

Отже, когнітивна експансія щодо України має системний характер і є складовою сучасного геополітичного протистояння. Її нейтралізація потребує комплексної державної політики, що поєднає розвиток стратегічних комунікацій, посилення кібербезпеки, формування національної моделі інформаційної та когнітивної стійкості, а також інтеграцію проблематики когнітивної безпеки на всіх рівнях освіти. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку практичних механізмів захисту когнітивного простору як ключової арени боротьби за політичну суб'єктність, національну ідентичність і майбутнє української державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбулін В. Україна і Росія: дев'ятий вал чи Велика Китайська стіна. Київ: НІСД, 2015. 64 с.
2. Даник Ю., Андрейчук В. Теоретико-прикладні аспекти та особливості справляння когнітивних впливів на соціум у кіберпросторі та реагування на них. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління*. 2021. № 2. С. 27–38.
3. Кобетяк А. Політичні детермінанти конституювання Помісної православної церкви. Дис.-ра політ. Наук. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 465 с.
4. Кремень В., Биков В. Інноваційні завдання сучасного етапу інформатизації освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. Випуск 37*. Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2019. С. 3–15.
5. Курпатов А. Може, який потрібний всім. Київ : Капітал, 2020. 440 с.
6. Манойло А. Інформаційно-психологічна війна: монографія. Київ, 2019. 368 с.
7. Пода Т. А. Інтернет-меми як феномен інформаційного суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2017. № 1. 2025. С. 117–120.

8. Почепцов Г. Когнітивні війни в соцмедіа, масовій культурі й масових комунікаціях. Київ : Фоліо, 2019. 314 с.
9. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційно-психологічному протистоянні : монографія. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 316 с.
10. Савчук В. А. Когнітивна війна (концептуалізація). Регіональні студії. 2023. С. 17–23.
11. Brantly A. Risk and uncertainty can be analyzed in cyberspace. *Journal of Cybersecurity*. Volume 7, Issue 1. 2021. P. 13–21.
12. Cornish P. Cyber Security and Politically, Socially and Religiously Motivated Cyber Attacks. Brussels: European Parliament, 2014. 34 p.
13. Kuzio T. Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War: Autocracy-Orthodoxy-Nationality. Routledge, 2022. 225 p.
14. Lyddel-Hart B. Strategy of indirect actions. *Neoclassic*, АСТ, 2023. P. 460– 461.
15. Sokolovskyi O., Slyusar V., Hordiichuk O. The Experience of Religious Organizations in the Formation and Development of the Chaplaincy Movement in Ukraine. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 2024. № 44 (3). P. 74–92.

REFERENCES

1. Gorbulin, V. (2015). *Ukrayina i Rosiya: dev'yatyy val chy Velyka Kytays'ka stina*. [Ukraine and Russia: the Ninth Wall or the Great Wall of China]. Kyiv: NISD. 64 p. [in Ukrainian].
2. Danyk, Yu., & Andreychuk, V. (2021). Teoretyko-prykladni aspekty ta osoblyvosti spravlyannya kohnityvnykh vplyviv na sotsium u kiberprostorі ta reahuvannya na nykh [Theoretical and applied aspects and features of cognitive influences on society in cyberspace and responding to them]. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. No. 2. Pp. 27–38. [in Ukrainian].
3. Kobetiak, A. (2023). Politychni determinanty konstytuyuvannya Pomisnoyi pravoslavnoyi tserkvy [Political determinants of the constitution of the Local Orthodox Church]. Dissertation of Dr. Pol. Sciences. Lutsk. 464 p. [in Ukrainian].
4. Kremen, V., Bykov, V. (2019). Innovatsiyni zavdannya suchasnoho etapu informatyzatsiyi osvity. Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy [Innovative tasks of the modern stage of informatization of education]. Issue 37. Kyiv-Vinnytsia: LLC «Planer» P. 3–15. [in Ukrainian].
5. Kurpatov, A. (2020). Mozhe, yakyy potribnyy vsim [Maybe, which everyone needs]. Kyiv: Capital. 440 p. [in Ukrainian].
6. Manoilo, A. (2019). Inyormatsiyno-psykholohichna viyna: monohrafiya [Information and Psychological War]. Kyiv. 368 p. [in Ukrainian].
7. Poda, T. A. (2017). Internet-memy yak fenomen informatsiynoho suspil'stva [Internet memes as a phenomenon of the information society]. *Bulletin of the National Academy of Sciences. Series: Philosophy. Cultural studies*. No. 1/25. P. 117–120. [in Ukrainian].
8. Pocheptsov, G. (2019). Kohnityvni viyny v sotsmedia, masoviy kul'turi y masovykh komunikatsiyakh [Cognitive wars in social media, mass culture and mass communications]. Kyiv. 314 p. [in Ukrainian].
9. Potseptsov, G. (2016). Smysly i viyny: Ukrayina i Rosiya v informatsiyno-psykholohichnomu protystoyanni : monohrafiya [Meanings and Wars: Ukraine and Russia in Informational and Psychological Confrontation: Monograph]. Kyiv: Publishing House «Kyiv-Mohyla Academy». 316 p. [in Ukrainian].
10. Savchuk, V. A. (2023). Kohnityvna viyna (kontseptualizatsiya) [Cognitive War (Conceptualization)]. *Regional Studies*. 2023. P. 17–23. [in Ukrainian].
11. Brantly, A. (2021). Risk and uncertainty can be analyzed in cyberspace. *Journal of Cybersecurity*. Volume 7, Issue 1. P. 13–21.
12. Cornish, P. (2014). Cyber Security and Politically, Socially and Religiously Motivated Cyber Attacks. Brussels: European Parliament. 34 p.
13. Kuzio, T. (2022). Russian Nationalism and the Russian-Ukrainian War: Autocracy-Orthodoxy-Nationality. Routledge, 2022. 225 p.
14. Lyddel-Hart, B. (2023). Strategy of indirect actions. *Neoclassic*, АСТ P. 460– 461.
15. Sokolovskyi, O., Slyusar, V., Hordiichuk, O. (2024). The Experience of Religious Organizations in the Formation and Development of the Chaplaincy Movement in Ukraine. *OPREE*. № 44 (3). P. 74–92.

Kobetiak Andrii Romanovych

Doctor of Political Sciences, Associate Professor
Professor at the Department of Philosophy and Political Science
Zhytomyr Ivan Franko State University
40 Velyka Berdychivska str., Zhytomyr, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6899-0571

PHILOSOPHICAL REFLECTION ON THE COGNITIVE EXPANSION OF UKRAINIAN SOCIETY UNDER CONDITIONS OF INTENSIVE CYBERSPACE DEVELOPMENT

The article provides a philosophical and analytical examination of the phenomenon of cognitive expansion as a specific form of hybrid influence on society under contemporary conditions of the intensive development of cyberspace. Cognitive confrontation is conceptualized not merely as an auxiliary instrument of information warfare, but as a fundamentally new dimension of present and future conflicts aimed at the profound transformation of worldviews, value orientations, and behavioral patterns of individuals and social communities.

*The **relevance** of the study is determined by the growing role of non-kinetic forms of influence in the context of global political competition among states, as well as by the increasing ontological and epistemological vulnerability of societies within the digital environment. Particular attention is devoted to the political-philosophical significance of cognitive expansion as a means of constructing a worldview and normative representations of social reality that are advantageous to the initiating actor.*

*The **purpose** of the research is to identify the essential characteristics of cognitive expansion, to analyze its mechanisms and spheres of implementation, and to conceptualize the specific features of its functioning under conditions of hybrid confrontation and global crisis processes.*

*The **methodological** framework of the study is based on philosophical-analytical, systemic, structural-functional, and interdisciplinary approaches, which make it possible to consider cognitive expansion as a complex, multidimensional phenomenon whose realization occurs through coordinated actions in the spheres of education, science, culture, and mass communication, employing mental, symbolic, and linguistic forms of influence on consciousness.*

*The **research findings** substantiate that under contemporary conditions, hybrid cognitive expansion is actively implemented through social networks, the blogosphere, media production, mass culture, and advertising, as well as through the transformation of scientific theories and educational programs aimed at the long-term modification of beliefs, interpretations, and modes of thinking of the population. For the first time, cognitive expansion is conceptualized as a hybrid phenomenon in the temporal dimension, combining situational and strategic modes of influence.*

Particular attention is devoted to the analysis of the COVID-19 pandemic as a specific «existential catalyst» that significantly altered the nature of social interaction and transferred a substantial part of human experience into the digital realm. It is shown that e-learning is effective primarily within blended educational models, whereas under pandemic conditions digital platforms became the dominant source of knowledge and a powerful channel of cognitive influence.

The conclusions emphasize that hybrid cognitive expansion constitutes not only a security issue but also a philosophical challenge related to the preservation of the autonomy of thought, identity, and the semantic integrity of society. Directions for further research on cognitive expansion in various spheres of social life are proposed, with particular emphasis on the education system as a strategically important space for the formation of cognitive resilience under conditions of rapid development of information technologies and the intensification of the struggle for control over the information space.

Key words: hybrid expansion, philosophy of being, meaning-making narratives, cyberculture, social resilience, political pressure, educational process, society, cyberspace, information and psychological influence, identity.

Дата надходження статті: 19.11.2025

Дата прийняття статті: 08.12.2025

Опубліковано: 29.12.2025